

MOKYTOJŲ ATSIMINIMAI APIE MOKYKLĄ

BRONĖ KATINIENĖ. ATSIMINIMAI APIE POKARIO MOKYKLĄ

Du kartus per savaitę porą valandų skaitome Stalino biografiją (lyg negalėtume namie pasiskaityti), vieną kartą nagrinėjame partijos istoriją, iš kurios sužinome, kad „nukankuoti liaudies priešai pasislėpė į krūmus“. Ir kas tą lietuvių kalbą taip sumaitojo! Paskui lankytų pamokų aptarimai – čia jau direktoriaus darbas, o jis vis prabrėžia – trūksta idėjinio auklėjimo: tai eilėraštis apie Trakus, Vilnių, kokia dvesianti katytė – na, ir tegul dvesia, kam ją dar šaudyti, arba tie vienuoliai, betampą po kalnus aukso maišus, kam juos paversti akmenimis – atimt auksą ir pristatyt prie doro darbo.

Yra programoje ir visuomenei naudingas darbas – geležinkelio kuopimas. Išeinam su būreliu mokinių, nešinių kastuvais ir grėbliais, o ten ne tik šiukšlės, popiergaliai, bet ir išvietės liekanos, kurias mokiniai minomis vadina. Taigi „išminuojame“ nužymėtą plotą, dantis sukandę, įpykę, nes tokios bjaurasties šis geležinkelis nuo caro laikų nėra matęs.

Tie užsiėmimai, įpareigojimai, demaskavimai, pasmerkimai begaliniai – iš ryto net baisu prieiti prie skelbimų lentos. Bet kartais pasitaiko net ir humoristinių.

Juokingiausi – SAALR (Sąjunga armijai, aviacijai, laivynui remti), kuriuose neraštinga moterėlė pasakoja mums apie labai nuodingus „imperito kaplius“ (suprask – iprito lašus), moko, kaip užsidėti dujokaukes, aptriušusias ir nuvalkiotas, paskui egzaminuoja po vieną ir išduoda atestacijos knygeles, kurias turime pristatyti vadovybei. Dabar mes jau paruošti kovoti prieš imperializmą, kuris „visais nagais nori išdraskyti tarybinę santvarką“.

Nenusakomos ir neaprašomos visos tos kvailybės, kurios gula ant mokytojo pečių. Atsikvėpdavai tik įėjusi į klasę ir pažiūrėjusi į pamėlusias nuo šalčio, o gal nuo rūpesčio mergaites, paprašydavai:

– Na, mano mergaičiukės, padainuokit ką nors.

Ir tyliai tyliai pradėdavo kampe prie lango sėdinti geltonplaukė Onutė:

Sužvingo žirgeliai po langu,

Pravirkdė jaunutę mane.

Kam leidai, močiute, kam leidai

Išvežt mane vargo keliu.

O paskui sintaksė, ortografija, net literatūra – iš lūpų į lūpas, kruopščiai pasižymint sąsiuvinėliuose. Kaip jie tada išmokdavo be vadovėlių, be jokių metodinių priemonių? Alkanos buvo jų sielos, gaudydavo kiekvieną žodį, ir mokytojai stengdavosi padėti. Geri buvo mūsų vaikai, stropūs ir visa suprantantys. Vėliau ant jų pečių gulė visa tautos ir žmogaus išlikimo našta. Jie prašviesindavo klaidias mūsų gyvenimo dienas, pažadindavo norą ieškoti išminties, grožio ir gėrio versmės. Mokiniai mus mylėjo, o mes už juos galvas dėjome, saugojome, kad negandos neužklyptų, jų jaunų dienų nesuniokotų.

Bet mokytojui tos dienos buvo sunkios kaip akmenys. Ataskaitų ataskaitos, kiekvienos klasės ir kiekvieno dėstomojo dalyko suvestinės, nuobodžiausi posėdžiai su pabarimais, įspėjimais, pagraudenimais dėl nepakankamo idėjinio lygio, dėl kiekvieno dvejeto. Kasdien imi sąsiuvinį po sąsiuvinio, nors akys lipte limpa.

RAPOLAS ŠALTENIS. ATSIMINIMAI APIE PIONIERIŲ ORGANIZACIJOS KŪRIMĄ

Vieną rytą mokytojų kambarėlyje randame sėdinčią kaimietiškos išvaizdos merginą. Labinamės, bandom užmegzti kalbą, bet ji tyli. Tik atėjęs direktorius paskelbia, kad tai būsianti nauja mūsų kolegė – mokyklos pionierių organizacijos vadovė. Šią organizaciją dar šiandien reikia įkurti. Mokiniai suvaromi į vieną klasę, vadovė jau prabyla, kad susirinkime turį dalyvauti ir visi mokytojai. Taręs įžanginį žodį, direktorius „perduoda jį“ vadovei, kuri nušviesianti pionierių organizacijos „tikslus ir uždavinius“. O vargšė vadovė vos mikčioja porą sakinių, kad reiksis nešioti raudonus kaklaraiščius, kurių ji atvešianti iš Utenos, ir kreipiasi į mokytojus, kad prabiltume. O mes „kuklūs“ ir nepasiruošę – tylime. Vadovė supyksta, darosi ryžtingesnė ir pasitiesia popierių pionierių sąrašui...

Veltui ji ir direktorius ragina kalbina nutilusius nurimusius vaikus užsirašyti – nė vienas! Net ir abi pirmininko Satkūno dukrelės neprasižioja. „Bijom banditų!“ – pagaliau prabyla Žiogų Bražėniokas, geras, labai gabus berniukas. Tada pasigirsta ir daugiau balsų: „Bijom, bijom...“ Taip susirinkimas ir baigėsi. Vadovė direktoriui ir mokytojams grasina, kad geruoju tai nesibaigsia.

Pionierių nėra, o jų vadovė kasdien ateina į mokyklą, knopso mokytojų kambaryje ir pradeda lankytis pamokose! Matyt, jai įsakyta ne tik vaikus, bet ir mokytojus komunistiškai auklėti... Apie aplankytas pamokas nieko nekalba. Direktorius skambina Utenos komjaunimo sekretoriui ir klausia, kokią čia inspektūrą pionierių vadovė vykdanči, ar ji turinti teisę; mokytojai esą pasipiktinę... Sekretorius Bakutis paklauses, ar draugas direktorius skaitęs kažkurio komjaunimo suvažiavimo nutarimus. Kaip mokyklos direktorius nebus susipažinęs su visais Partijos ir komjaunimo suvažiavimų nutarimais! „Skaičiau“, – atsakęs. „Na, tai ir viską žinai...“ - atsakęs draugas sekretorius. Ir iškilo mūsų maloniam direktoriukui rūpestis, kur surasti tuos nutarimus, kad žinotų, kaip elgtis su ta bemoksle kaimo merga. Šią problemą savaip išsprendė skiemoniečiai partizanai: jie šią mūsų mielą kolegę pasičiupo jos tėviškėje, nukirpo visai trumpai rudus plaukus ir nuogą užpakalį ištepė degutu... Mūsų mokykloje ji jau nepasirodė!

Šaltenis R. *Aš – mokytojas: dienoraščiai, laiškai, prisiminimai*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2007, p. 146–147.